

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת כי תבא ארבע מדרגות של תשובה

תוכן עניינים

א' - תשובה מתוך יסורים - 1 | ב' - תשובה מתוך יסורים של הזולת - 3
ג' - תשובה מתוך תוכחה - 5 | ד' - תשובה מתוך שמחה - 6

אדם אינו חושב שהוא צדיק? אזי "נְחַפְּשֶׁה" - צריך לחפש. צריך לחשוב במשך זמן רב ולגלות את הסיבות הנסתרות בחיינו, בהתנהגותנו, שמחמתן אירע לנו דבר כזה.

איזהו פשפש

זו העצה שמעניקים לנו חז"ל: "אם רואה אדם שיסורים באים עליו, יפשפש במעשיו" (ברכות ה, א) - אל לו להאשים אחרים, אלא עליו לבדוק את המעשים שלו. ואין הכוונה למבט חטוף בביוגרפיה האישית שלו, אלא לבחינה מדוקדקת של מעשיו. עליו לנסות ולהיזכר במעשים שעשה היום, אתמול בלילה, בשבוע שעבר ואפילו עוד יותר אחורה. אולי יש מעשים שלא כהוגן שהוא עשה, שעליהם הוא מעולם לא שב, ואם כן, אולי הוא לא שב עליהם כראוי. עלינו להאשים את עצמנו ביסורים שבאים עלינו.

ומה כלול ביסורים? הכל. גם דברים שהיינו חושבים לתלות אותם בסיבות מובנות. אפילו כאב שיניים או כאב ראש, או אם אדם איבד סכום כסף ברחוב, מה שזה לא יהיה, לא משנה עד כמה הדבר הוא קטן, אל לנו להחמיץ את ההזדמנות הזו, כי שום דבר בעולם הזה אינו מתרחש במקרה. ולכן, האיש הנבון מנצל את ההזדמנויות שנקרות בדרכו, וגם הדבר הקטן ביותר הופך בעיניו לבעל משמעות רבה.

יסורים באוטובוס

עד כמה קטן? הגמרא בערכין (טז, ב) שואלת את השאלה הזו: "עד היכן תכלית יסורים?" - מהו הגבול של יסורים? כלומר, מהו השיעור המועט ביותר של מקרה שיכול להיחשב כיסורים, ושממש כסימן מאת השי"ת, המעורר אותנו לתקן את דרכנו.

א' - תשובה מתוך יסורים

גישה יהודית אותנטית

בספר חובות הלבבות, בשער התשובה (פרק ו) מונה המחבר ארבעה סוגי תמריצים שעלינו לעשות בהם שימוש כדי להתעורר אל התשובה, והם ארבע מדרגות של תשובה. ועל אף שהנן ארבע מדרגות זו למעלה מזו, וכל אחת מדרכים אלו היא דרך מובחרת יותר מזו שבאה אחריה, מכל מקום עלינו לנצל כל אחד ממצבים אלו כאשר תהיה לנו ההזדמנות לעשות זאת, וכל אדם מסוגל לעשות שימוש בכל אחד מארבעת מעוררים הללו, בתקופות שונות בחייו.

המדרגה הראשונה שמונה החובות הלבבות היא, כאשר מתרגשת על האדם איזו צרה. בין אם מדובר בצרה גדולה או בצרה קטנה, מצופה מאיתנו לנצל את ההזדמנות הזו כדי לברוח חזרה אל השי"ת; עלינו לשוב על חטאינו, להרבות בקיום המצוות, לתקן את מידותינו והתנהגותנו, וכל מה שכלול במילה 'תשובה'.

כך הגיבו יהודים בכל הדורות כאשר התרגשה עליהם צרה: "מה זאת עֲשֶׂה אֱלֹקִים לָנוּ?" (בראשית מב, כח). לא "מה זאת עשה היטלר לנו?" - או כל אויב או רשע אחר. כל דבר שאירע היה "עֲשֶׂה אֱלֹקִים". ולמה? מדוע הוא עשה את זה? "לָנוּ!" הוא עשה את זה בשבילנו. הוי אומר, "מה אנחנו אמורים ללמוד מכך?"

זוהי הגישה היהודית הסטנדרטית: "נְחַפְּשֶׁה דְרָכֵינוּ וְנִחְקְרָה וְנִשְׁוֶבֶה עַד ה'" (איכה ג, מ). אם קורה לנו משהו, איננו תולים זאת בשום דבר אחר מלבד המעשים שלנו. ומי שלא בטוח באיזה מעשים מדובר - אחרי הכל, איזה בן

הצטננויות מגיעות על אדם עיקש, "שומר נפשו ירחק מֵהֶם" - ואדם ערני יתרחק מהם.

נדרשת ערנות

איך אפשר להיות ערניים מפני הצטננות? יש שתי דרכים. ראשית, אם יש אדם מצונן, בקשו ממנו לשבת במקום אחר; או שאתם תתרחקו ממנו. אם הוא משתעל, בקשו ממנו לכסות את פיו, או שתתרחקו ממנו.

בנוסף, הקפידו על כך שרמת הנוגדנים שלכם לא תרד. הקפידו ללכת לישון בזמן. לפני שאתם יוצאים החוצה במזג אוויר קר, הלבישו שני זוגות גרביים. אגב - זוהי עצה טובה, שאני מעניק לכם ללא תשלום. לא זוג אחד של גרביים עבות, אלא עדיף שני זוגות של גרביים דקות יותר - זה יספק לכם הגנה טובה יותר מפני הקור. זהו אפוא אופן אחד של "ירחק מֵהֶם". לשמור על הבריאות. זה חשוב ביותר.

אבל יש דרך נוספת, חשובה יותר. והיא - לא להיות עקשן! להתחיל לחשוב שאולי - אני אומר 'אולי', למרות שאין כל ספק בדבר - אבל תתחילו לחשוב שאולי, רק אולי, יש איזו בעיה בתוכנית שלי בחיים. הקדישו מעט זמן במחשבה זו. כל שיעול וכל עיטוש מזכיר לנו: "האם פשפשת במעשיך כראוי? האם יצא לך משהו ברור?"

אל מול המקדחה

כשאתה יושב אצל רופא השיניים והוא קודח לך בתוך הפה, ואתה מרגיש כיצד הקידוחים יורדים ונוקבים עד ציפורני רגליך, אל תחשוב: "כל זה הגיע בגלל שלא צחצחתי שיניים" או "בגלל שאכלתי ממתקים". נכון, בוודאי שמכאן והלאה עליך להקפיד לצחצח שיניים. ואל תאכל ממתקים - או לכל הפחות הקפד לרחוץ את הפה היטב לאחר האכילה; בוודאי שעלינו לעשות מה שמוטל עלינו.

אבל אל תהיו עקשנים ותאמרו שזה הכל, שזה מקרה, שהכל זה סוכר וחיידקים. אל תהיו עקשנים! כי "וְאִם תִּלְכְּנוּ עִמִּי קְרִי" - אם תאמרו שהכל מקרה וזה לא מגיע מהקב"ה, אזי "וְהִלַּכְתִּי אִתְּךָ אֲנִי עִמָּכֶם בְּקְרִי" - יום יבוא והוא יעקור לכם את כל השיניים, וכבר לא ישאר במה לקדוח. אתם יודעים - לא קודחים בשיניים תותבות.

אז כשרופא השיניים אומר: "לפתוח פה גדול!" ואתה מבין שהוא לא עומד להכניס לך גלידה לתוך הפה; הוא מחזיק ביד מקדחה! אל תחשוב: "נו טוב, ככה זה, במשך הזמן השיניים מרקיבות". זה נקרא לחשוב כמו בהמה! צריך לחשוב שהקב"ה נותן לנו טיפ, איזה מידע פנימי. צריך לשבת שמה אצל רופא השיניים ולחשוב: "מדוע הוא

הגמרא אומרת כך: אדם שמכניס את ידו לכיס על מנת להוציא משם מטבע של רבע דולר, ובמקום רבע דולר יוצא לו חצי דולר, זהו יסורים. למרות שכל מה שיהיה עליו לעשות כעת הוא להכניס פעם נוספת את היד לכיס כדי להוציא את המטבע המתאים, אבל זהו, זה כבר מספיק. כעת עליו לדעת שה' מעביר לו מסר.

אתה עומד באוטובוס ואתה יודע שיש לך בכיס את המטבעות המתאימים. אתה יודע שמחיר הנסיעה הוא 35 סנט (א.ה). זה היה מחיר הנסיעה באוטובוס עירוני בעיר ניו יורק בשנת תשל"ה), אבל בכל פעם שאתה מכניס את היד לכיס, יוצא לך מטבע לא נכון; בהתחלה יוצא לך מטבע של חצי דולר, אחר כך של 5 סנט - אתה לא מצליח להגיע לסכום המדויק. והאנשים מאחוריך כבר מתחילים לדחוק בך: "אדוני, פה זה אוטובוס עירוני, לא פינת ישיבה. תפנה כבר את המעבר". ואתה מתבייש. דע לך שזה לא קרה סתם כך. זהו מסר משמים.

נשמע קיצוני

אנחנו לא חושבים בצורה כזו - זה נשמע לנו מדי קיצוני - אבל זה רק בגלל שאנחנו חלשים באמונתנו. אם היינו יכולים לרומם את דעתנו ולהבין את האמת, כי אין מקרה בעולם, אזי היינו חושבים: "למה לא הצלחתי להניח את ידי על המטבע של רבע דולר כבר בפעם הראשונה?" אלו הם יסורים שהקב"ה מביא עלי.

יהודי שמנצל את המקרים הללו, גם כאלו שנראים לכאורה כקטנים, יכול להרוויח ללא גבול ומידה. מבט כזה יכול להביא אותו לידי מדרגות השלמות הנשגבות ביותר, כי זה מעורר אותו תמיד לחזור בתשובה. אלא שרובנו עקשנים מדי, ואיננו מוכנים להקשיב למסרים שהקב"ה שולח אלינו.

צינון עיקש

פעם אירע שרבי ישראל סלנטר זצ"ל הצטנן, והדבר גרם לו לצער גדול. מישהו העיר לו: "רביה, בסך הכל מדובר בצינון".

"הבעיה אינה בצינון", הסביר רבי ישראל, "אלא בי. הלא כתוב בספר משלי (כב, ה): 'צִנּוּן פְּחִים בְּדָרְךָ עֲקֹשׁ שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם'. צינון מגיע לאדם שמתעקש".

זו היתה הסיבה לדאגתו שר' ישראל. כי צינון פירושו שהקב"ה מנסה לתפוס את תשומת ליבנו. "הצינון הזה הגיע כתוצאה מעקשנותי, מסירובי לשמוע, ולכן הקב"ה שולח לי מסר שאתקן את דרכי".

אמנם לנו זה נשמע כמו איזו אנקדוטה, אבל זה באמת מה שהפסוק בא לומר לנו. 'צִנּוּן פְּחִים בְּדָרְךָ עֲקֹשׁ' -

לחזור בתשובה. יהודי שילמד את עצמו לחשוב בצורה זו, אזי כל מהמורה בדרך הופכת ליקרת ערך. כאב שיניים הוא לא רק תור לרופא שיניים, אלא הזדמנות לחזור בתשובה. ויש אלפי דברים נוספים מעין אלו; כל מיני הזדמנויות לשוב בתשובה מכח המסר שהקב"ה מעביר לנו באמצעות הייסורים - בין אם הם גדולים ובין אם הם קטנים.

ב' - תשובה מתוך יסורים של הזולת

תור מיותר

אכן, על אף התועלת המרובה שיסורים יכולים להביא לאדם שמשתמש בהם כאמצעי לחזור בתשובה, החובות הלבבות מלמד אותנו שיש דרך טובה יותר, מדרגה גבוהה יותר של תשובה. כי עדיף שמישהו אחר יבקר אצל רופא השיניים! שמעתם? כך אומר החובות הלבבות. למה שתצטרך אתה לסבול כאב שיניים כדי להתעורר לתשובה, בעוד שאפשר ללמוד את אותו הלקח מהשיניים של אחרים?

אתה הולך ברחוב ורואה אדם שנכנס למרפאת שיניים, ואתה מבין לבד מה ממתין למסכן הזה. כעת הוא עומד לשבת בחדר ההמתנה ולחלום על כל מיני דברים, עד שבסוף יגיע תורו. רופא השיניים יביט אל תוך פיו וישקול בכמה שיניים הוא יקדח היום וכמה הוא ישאיר לביקור הבא.

אז במקום לעבור במקום ולהתעלם מהמסר שנשלח אליך, עצור לרגע באמצע השדרה וחשוב: "תראה כמה האיש הזה סובל. כדאי לי לשוב בתשובה לפני שזה יגיע אלי. הלא גם אני פותח את הפה כשהוא אמור להישאר סגור. ולהיפך - אני סוגר את הפה כדי ללמוד יותר, לתת עידוד לילדי, או להחמיא לאשתי על מעשי ידיה לעתים קרובות יותר?"

זוהי דרך מובחרת יותר לשוב בתשובה, כך אומר החובות הלבבות. בוודאי שאם תוקפים את האדם יסורים, עליו לפשפש במעשיו ולשוב בתשובה, אבל יש דרך בטוחה יותר, והיא, לשוב בתשובה לפני שהיסורים באים עלינו. מי שרואה אחרים הסובלים מיסורים, ומשכיל להירמז מכך; אדם שמסוגל ללמוד את הלקח מבלי שהוא יצטרך לסבול - זהו אדם חכם.

בין לץ לפתי

יש פסוק במשלי (יט, כה) שמתייחס לענין הזה: "לץ תִּפֶּה וּפְתִי יַעֲרֶם" - את הלץ מכים, והפתי הופך לערום. יש

אמר לי לפתוח פה גדול כדי שהוא יוכל לקדוח? יכול להיות שלאחרונה פתחתי את הפה בזמן שהיה עליו להישאר סגור. אולי פתחתי את הפה במקום הלא נכון, וכעת הקב"ה משלם לי מידה כנגד מידה".

"אולי פתחתי את הפה ונפתתי באשתי. אולי דיברתי אל אמי בחוצפה. אולי פגעתי במישהו. ועכשיו הרופא הזה נשלח אלי כמלאך מן השמים, והוא אומר לי: 'לפתוח פה גדול!' אני פתחתי את הפה כשלא הייתי אמור לפתוח אותו, וכעת אני נאלץ לפתוח אותו בעל כרחי בפני המקדחה".

אלפי יסורים

והנה, ביקור אצל רופא השיניים זהו רק דוגמא קטנה. יש אלפי דברים מעין אלו, אלפי מסרים שהקב"ה עשוי לשלוח לאדם.

אדם שהכלימו אותו ברבים, עליו לחשוש שמא הוא עשה כך לאנשים אחרים. אולי זה לא קרה היום, אבל עליו להתחיל לחשוב אחורה - והוא ימצא. אם אשתו צעקה עליו, אם הוא מעד באמצע הרחוב - שיתבונן במעשיו בעבר. אם שדדו ממנו את כספו, או אפילו אם נפל לו שטר של עשר דולר דרך חור בכיס - שיחשוב אולי היה אצלו כסף שאמור היה להגיע ליעד טוב, וכעת הקב"ה גובה את זה ממנו. כל דבר שקורה לנו, כדאי לחקור: "למה זה קרה לי?" ואם מחפשים היטב, מוצאים. מי שרוצה למצוא משהו, בוודאי יגלה.

אך מה קורה אם אדם מחפש ולא מוצא - למרות שזה בלתי סביר; זה אומר שהוא לא חיפש - אבל נניח וכך קרה, שהוא לא מצא. אזי "יתלה בביטול תורה". עליו לייחס את היסורים הללו לכך שהוא לא לומד מספיק. זהו דבר שכולנו אשמים בו. תמיד אפשר לתלות בזה.

מגלים זהב

יש מפרשים - על דרך המליצה - שאדם שחיפש ולא מצא שום עוון, "יתלה בביטול תורה" - הסיבה שהוא לא מוצא כלום היא משום שהוא עם הארץ גדול. "למה אני לא מוצא שום עבירות?" הוא שואל את עצמו. והתשובה היא: "משום שלא למדתי מספיק, ולכן אני חושב שאני בסך הכל די בסדר".

כשמתחילים ללמוד תורה, העיניים נפתחות - האדם נהיה ער לחיובים ולמחויבויות שעליהם הוא לא חלם. "אילו הייתי לומד יותר, הייתי מגלה הרבה". כי יש הרבה מה לגלות!

ההתעוררות הראשונה הזו, אותה מלמד אותנו החובות הלבבות, היא יסוד גדול עבורנו: יסורים הם הזדמנות פז

אצלנו כאייטם חדשותי חסר משמעות. כי אז אנחנו לא מביטים על העולם בעיניים תורניות.

התורה אומרת שעלינו להבין שזהו מסר עבורנו. הלא זה יכול היה להתרחש כאן חס ושלום! אתם מבינים את המשמעות של לחיות בשכונה של הצפה ורעב ומגפות? זו חוויה שמזעזעת את הבן אדם. זהו "לֶךְ תִּפְּחֶה". זו אזהרה עבורנו. עשו תשובה! זו התכלית.

יהודי ששומע על בצורת קשה בטיבט, עליו להבין שזה נשלח בשביל להנחות אותו. שוב - "אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל", זה נועד **עבורך**. זה קורה כדי **שאתה** תשמע מזה ותנצל את זה כדי להפוך לטוב יותר.

איך הברכיים?

כמובן שככל שהדבר מתרחש קרוב יותר לבית, כך גדלה אחריותנו ללמוד ממנו ולהפיק ממנו לקח. אז אם אתה הולך ברחוב ורואה גוי פורטוריקני בעל רגל אחת שמקפץ בעזרת קביים - רגל אחת שלו נכרתה ממש מעל הברך - עליך להבין שזהו מחזה שנשלח אליך מלמעלה. הקב"ה מדבר אליך כעת. זהו "לֶךְ תִּפְּחֶה", אבל "וּפְתִי יַעֲרֶם" - הוא הוכה בברך, אבל אתה צריך להחכים מזה. המחזה הזה אמור לזעזע אותך ולצעוק לך בפנים: תתעורר! ואם המראה הזה לא גרם לך להיות חכם יותר, אז החמצת את ההזדמנות שניתנה לך.

אכן, מה הפירוש של "להיות חכם יותר"? - לא זהו הנושא שלנו כעת. זה יכול לכלול הרבה דברים. האם אתה עושה שימוש ברגליים כדי להגיע לתפילה בזמן? אולי אתה עושה בהם שימוש עבור דברים גרועים יותר. ועוד לפני זה - האם הודית לה' היום על הברכיים שלך, על העובדה שהם מתכופפים הלך וחזור כל היום כולו בלי שום חיכוכים או חריקות? וגם אם הם קצת חורקים, גם אם אתה סובל מדלקת פרקים, לפחות יש לך ברכיים - לא כמו האישי המסכן הזה.

השכן המלומד

את היסוד הזה למדתי מרבתי בסלבודקה - הם אמרו את זה הרבה יותר טוב מכפי שאני אומר את זה עכשיו - ואני הקשבתי להם. וכשחזרתי לאמריקה זכרתי את מה שאמרו, והתחלתי ללמוד את האנשים שהתגוררו ברחוב שלי.

האנשים האלה, כל אחד מהם הוא חכם. וכשהם רואים יהודי עם זקן שגם לובש איצטלא דרבנן, זה מספיק להם כדי לדעת שמדובר באדם נבוער. אני מדבר על עצמי כמובן. עליכם להבין שמדובר באנשים שמעולם לא קראו

כאן שתי קטגוריות - לך ופתי. לך הוא אדם שמסרב להירמז; כשהוא שומע דיבורים כאלה, שאדם זר שמבקר אצל רופא השיניים אמור לעורר אותי לתשובה - הוא מגחך. ובגלל שדברים מעין אלו לא עושים עליו שום רושם, הרי שהצורה היחידה לחדור מבעד לקליפה שלו היא באמצעות יסורים שיבואו עליו.

עבור אדם כזה, "נִכְוְנוּ לְלַצִּים שְׂפָטִים" (שם פסוק כט), וכמו שכותב המסילת ישרים (פרק ה), "שאלה, לא יהיה כח בליצנותם לדחותם מעליהם, כאשר ידחו המוסרים" - על זה הלך כבר לא יוכל לצחוק. אז כשהלך הזה יושב אצל רופא השיניים, או כשהוא שוכב על שולחן הניתוחים ועומד לשאוף אל קרבו את הגז המרדים, אולי אז יתגנב אל ראשו איזה הרהור של תשובה. ככה זה עם הלך: "לֶךְ תִּפְּחֶה" - במוקדם או במאוחר, הוא יהיה מוכרח לקבל על הראש.

לעומת זאת, "וּפְתִי יַעֲרֶם" - הפתי יערים, כלומר יחכים. 'פתי' הוא אדם שמתפתה ביצרו - כלומר אנחנו! ואם אנחנו מחפשים דרך טובה לשוב בתשובה, אזי הפתרון הוא "יערם" - עלינו להפוך לחכמים מכח הדוגמא החיה שאנחנו מקבלים, בדמות יסוריהם של אחרים.

הסיבה לפורענות

הענין הזה הוא כל כך חשוב, ועם זאת כל כך לא מנוצל כראוי, ולכן עלי להתעכב עליו במשך מספר דקות. הגמרא ביבמות (סג, א) אומרת ש"אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל".

ואם אתה בחור עניו, וקשה לך לבלוע דבר כזה. קשה לך לקבל את העובדה שאתה חשוב מספיק בכדי שהכושים בקונגו יהרגו אלו את אלו בשבילך, או ששחומי העור באינדונזיה ישחטו את עצמם למענך, אז תפסיק להיות כל כך עניו ותתחיל להפנים את מעמדה של האומה שלנו בעולם הזה.

העולם כולו אינו אלא רקע עבור עם ישראל. בין אם הרעיון הזה מתקבל אצלך בקלות ובין אם לא, זה לא משנה, כי זו תורה. התורה אומרת לנו שמטרתן של כל הפורענויות שבאות על אומות העולם היא כדי שאנחנו נחכים מהם. ורש"י מסביר ש"בשביל ישראל" היינו "ליראם" - כלומר לגרום לעם ישראל לפחד, "כדי שיחזרו בתשובה".

מסרים אסייתים

אז כשאנחנו שומעים שנהר הגנגס בהודו עלה על גדותיו ורבים טבעו, ועוד רבים נותרו חסרי בית, וכעת משתוללות שם מגפות ושורר שם רעב - אסור שזה ייתפס

להיעזר בשירותיה של אשה כושית שמסייעת לו לקום וללכת לנוחיות. האיש הזה הוא שבר כלי של ממש.

אבל כמו שלפני שהוא חטף את המכה הזו לא היה לאיש המסכן הזה את הדעת להתעורר ולשוב בתשובה - גם עכשיו שום דבר לא השתנה. זה כמו להכות על בול עץ. העץ לא נהיה טוב יותר, אלא הוא רק מתפורר.

הכל בשבילנו

והשאלה היא: מדוע הקב"ה מכה באנשים כאלה אם בין כה וכה הם לא ישפרו את מעשיהם, והם לא יודעים איך לשפר את מעשיהם?

והתשובה היא: זה בשביל שמילר ישפר את מעשיו. זו הסיבה. "לֹא תִפְּחֶה וְיָפְתִי יַעֲרֶם" - הלך חוטף מכות, והפתי נעשה חכם יותר. אמנם איני יכול לומר שנהייתי חכם יותר, אבל אתם רואים שלפחות אני מביא את המקרים הללו כדוגמה בשיחותי, אז כן יש איזו תועלת מכך. התכלית היתה שאנחנו נהיה טובים יותר. זה מה שאנחנו עושים כעת. חייו הוקרבו כדי שאנחנו נלמד ממנו ואנחנו נתקן את דרכינו.

עלינו ללמוד אפוא את הדוגמאות הללו. פלוני עבר ניתוח; ברוך ה', אני לא עברתי. כעת עלי לשוב בתשובה על מנת לוודא שזה ישאר כך. אלמוני נאלץ להיפרד מאשתו, אי, איזו טרגדיה; ברוך ה' שלי זה לא קרה. אני אשוב בתשובה. כל עוד אני זוכה לחיי נישואין מאושרים, אני אשוב בתשובה.

כששומעים על מישהו שפשט את הרגל, איבד קרוב משפחה או איבד את חייו - אסור לנו לאפשר לאף אחת מהזדמנויות אלו לחלוף על פנינו. הן צריכות לשמש כתמריץ עבורנו להיות טובים יותר.

עלינו לנצל את מכלול היסורים שקיימים בעולם הזה, כי זוהי מדרגה יותר גבוהה מאשר להמתין עד שהיסורים יגיעו אלינו חלילה. לכך הם נועדו. זו הסיבה שהם התרחשו. זה לא במקרה. הם נשלחו למטרה מסוימת, כדי להעביר לנו מסר.

ג' - תשובה מתוך תוכחה

יסורים בקריאת התורה

אבל החובות הלבבות ממשיך הלאה, ומלמד אותנו שיש מדרגות עוד יותר גבוהות ודרכים טובות יותר של תשובה. כי בעצם, מי בכלל צריך יסורים? בין אם מדובר ביסורים שלך או של אחרים - אפילו יסורים במקום מרוחק, גם אם

ספר עם כריכה קשה; אבל כל אחד מהם יודע שהוא הרבה יותר מלומד ממני.

יש שכן אחד שמדי פעם ניגש אלי בהתנשאות, ומעניק לי 'הקדמה' על מנת שאבין את החדשות היומיות. הוא מסביר לי את הדברים כפי שמדברים לאיזה כפרי נבער. הוא לא מוכן להקשיב לי כשאני מבקש ממנו לבוא להשתתף בשיעור תורה בבית הכנסת, אבל הוא ניגש אלי כדי להסביר לי על העולם. כשבאים יסורים על העיוורים המסכנים הללו - הם לא מבינים כלל את משמעות הדבר. הם כל כך נבערים מתורה, שהם לא יודעים מה לעשות עם היסורים הללו.

על גג העולם

היה לי פעם שכן - איש צעיר, שהיה מחלל שבת; והוא היה 'על גג העולם'. היה לו עסק גדול והכל זרם אצלו למישרין. אביו המבוגר ניסה פעם להניא אותו מלחלל שבת, אבל הבן אמר לו: "אבא, פה זה אמריקה. אתה מאירופה". הוא הבין טוב יותר מאביו, והוא ראה שהוא מצליח. במשך מספר שנים הכל התנהל בצורה טובה ביותר, והוא היה משוכנע שזו הדרך הנכונה. "הנה, אתה רואה? הכל הולך לי טוב".

הוא היה איש צעיר ונאה, שבכל שבת בבוקר היה יוצא לעיסוקיו. אין שבת, אין יהדות. הוא נכנס לרכב ונוסע לעבוד ולשחק. הרב מביט מהחלון, אבל לצעיר הזה לא אכפת, והוא כלל אינו מתבייש. הוא מעשן סיגר; מביט בי, משחרר נשיפה, ונכנס לרכב. זהו, הוא כבר בדרך לבילויים שלו. החיים הם הפקר.

הקיצ הקצ בקיץ

לילה קיצי אחד - חלון ביתו היה קרוב מאוד לחלון ביתי, ובליל קיצי שכזה החלונות היו פתוחים - באמצע הלילה התעוררנו לקולות זעקות כאב. הוא נתקף בכאב חד בעמוד השדרה, והוא זעק מכאבים. אבל המסכן הזה, שבאמת היה לץ, לא התכוון לזה. הוא מעולם לא שמע את הדיבורים הללו, שצריכים לנצל את ההזדמנויות הללו כדי לתקן את מעשינו, ולכן הסבל העיוור הזה לא גרם לו לזוז כי הוא זה.

אז הוא קם ממיתתו בשבת בבוקר עם כאבים בעמוד השדרה, ויצא לעיסוקיו. אבל לא למשך זמן רב; הוא נאלץ לשוב על עקבותיו באותו היום. לא עבר זמן רב, ואביו סיפר לי שהוא אובחן כסובל מסרטן עמוד השדרה, והוא מאושפז בבית החולים.

יום אחד החזירו אותו הביתה. ומני אותו היום והלאה, הוא כבר לא הולך לעבודה. הוא יושב במרפסת, וריר נוטף פיו. הוא עבר אירוע מוחי, וכבר שנים שהוא נכה. הוא נאלץ

האדמור"ם מדברים. כל ראשי הישיבות, כולם מדברים. הרב של בית הכנסת שלך מדבר. היזהר! תקשיב להם! הדברים שהם אומרים נשלחו משמים עבור התועלת שלך.

שליחים בכל מקום

אך לא רק גדולי ישראל. עלינו לשמוע גם בקולם של שליחים 'פחותים' מאלה שנשלחים אלינו. הרב'ה שלך בחיידר, וכן אמא ואבא שלך, גם הם שליחים נהדרים. כשאמך נזפת בך או כשאביך מוכיח אותך, שים לב למה שהם אומרים. כשהרב'ה מעיר לך על משהו, או כשאיזה אדם מבוגר מורה לך: "אל תעשה ככה", כולם הם שליחים ממרום.

זה אדם חכם הרבה יותר. הוא לא מעוניין ביסורים, ולכן הוא גורם לעצמו להתעניין בתוכחה. מי שיכול לתקן את דרכיו מכח דברי רבו, מכח דבריהם של גדולי הדור, וכן מדברי אביו ואמו והשכן; אם הוא יכול לתקן את דרכיו מכח פסוקי התוכחה שהוא שומע מהבעל קורא, זו דרך הרבה יותר טובה.

אדם כזה אינו מאפשר לדברים לחלוף על פניו; הוא מנסה לספוג אותם, והם חודרים לעצמותיו. גם אם זה בדבר אחד בלבד; גם אם הוא נמנע פעם אחת בלבד מלומר איזו מילת גנאי על יהודי אחר. גם אם זו ליצנות אחת פחות, או מעריב אחד שהוא התפלל בכוונה מרובה יותר, ברכה אחת שהוא כיוון בה יותר, אז זה לא היה לריק. זה פעל את פעולתו.

אשרי מי שלומד איך לחזור בתשובה על ידי שמיעת דבריו של ה', כי הוא בחר דרך מעולה וטובה יותר אל התשובה, לעומת דרך היסורים.

ד' - תשובה מתוך שמחה

הדרך המעולה ביותר

אבל למרות שהדרך הזו היא מעולה, היא אינה המעולה ביותר. כי כעת אנחנו מגיעים לנקודת השיא, למדרגה הגבוהה והמעולה ביותר המעוררת את האדם לתשובה. ומהי? "שְׂמִיחָה וּבְטוֹב לֵבָב מֵרֵב כָּל" (דברים כח, מז). כי רק "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מֵרֵב כָּל", רק כשלא שבים בתשובה בתוך כל השמחה, או אז מגיעה התוכחה. הדרך הטובה ביותר לשוב בתשובה היא על ידי שמחה!

את הדברים הבאים אומר החובות הלבבות, אבל במקום לומר אותם במילים שלו, אני אומר אותם במילים שלי:

זה אנשים בקונגו - לשם מה אנחנו צריכים את זה? אנחנו לא רוצים שאנשים יסבלו.

וכאן ממשיך החובות הלבבות ומסביר שאל לנו להמתין למסרים הללו שיבואו בצורה של סבל ויסורים; במקום זאת, עלינו להקשיב למסרים כשהם באים בצורה של מילים.

תארו לעצמכם שאתם יושבים בבית הכנסת בשבת הקרובה, והבעל קורא את פסוקי התוכחה. אתה שומע כיצד הקב"ה מזהיר אותנו מה יקרה למי שיעבור על חוקי התורה, אבל במקום להאזין למילים רק כדי לצאת ידי חובת קריאת התורה, אתה לוקח את הדברים לליבך. זה מדבר אליך; זה מדבר עליך.

"אשרי איש שישמע למצוותיך ותורתך ודברך ישים על ליבו!" מדוע אשרי האיש הזה? כי הוא בוחר דרך מעולה ומרוממת יותר - הוא מאזין למילות התוכחה, וזה לבד גורם לו לשוב בתשובה.

אני מדבר אליך!

"אֲשֶׁרֶי אָדָם שְׂמֵעַ לִי" (משלי ח, לד), אומר הקב"ה.

"אה, בוודאי", אתה אומר. "אין ספק שאם ה' היה מדבר אלי, הייתי שומע לו".

לא, לא זו הכוונה. "אני מדבר אליך כל הזמן", אומר ה', "אני מדבר אליך בכל יום דרך הסידור. אני מדבר אליך דרך חמישה חומשי תורה, ספר משלי, וכל שאר ספרי הקודש".

"אבל אני מדבר אליך לא רק דרך הספרים", אומר ה'. "אני מדבר אליך דרך פיותיהם של גדולי ישראל גם כן. אני מדבר ומדבר כל הזמן".

דבריהם של גדולי ישראל

אז אם קראת בעיתון שראש ישיבה פלוני אמר כך וכך, אל תעשה את הטעות הפטאלית ותחשוב שדבריו הם קיצונים מדי. היזהר מלחשוב שאתה מבין יותר טוב ממנו. יש הרבה שוטים שברוב יהירותם ובורותם מאמינים שהם מבינים יותר טוב מהרבנים הזקנים הללו שבאו מאירופה. הם יודעים שכל מה שמגיע מאירופה לא שווה כלום.

אז אם יש איזה רב זקן אחד מאירופה, הרב מסאטמר, שהזהיר במשך שנים על גבי שנים, כשהוא עוד היה בריא - כעת הוא חולה נעבעך, שה' יאריך ימיו - אבל כשהוא היה בריא הוא היה מוציא אזהרות, מילים יקרות של תוכחה, ואוי, היו כל כך הרבה 'חכמים' שלעגו לדבריו. מבחינתם, אם הוא מתנגד למדינת ישראל, זה כבר פוסל אותו.

- והילדים שלך כולם טובים, אתה משיא את בתך לתלמיד - חכם גדול, אתה עורך שמחות, זה הזמן לקבל על עצמך: "דוקא בגלל זה אני שב כעת בתשובה. בגלל שה' הוא כל כך טוב אלי, אני אשוב בתשובה ואשפר את מעשי". זו המדרגה העליונה ביותר של התשובה.

תשובה ברגלים

נסה את זה מחר. אתה פוסע במורד שדרות 'אושען פארקווי', יש לך שתי רגלים. אתה בריא. יש לך בגדים. יש לך אפילו כמה מטבעות בכיס - אתה עשיר! ובעודך פוסע ברחוב ונושם את האוויר הנפלא של ברוקלין, חשוב לעצמך: "תראה מה אני מקבל! כמה טוב לי! אי, חסדי ה'!"

"מָה אָנְשִׁיב לָהּ? כָּל תַּגְמוּלוֹהֵי עֲלָי" (תהילים קטז, יב) - "ריבוננו של עולם, מה אני יכול לעשות למענך, אחרי כל מה שעשית בשבילי?" וכך חוזרים בתשובה באמצע שדרות 'אושען פארקווי' - תשובה מתוך שמחה, תשובה מתוך תענוג. וזה מביא את האדם לשפר את מעשיו.

זוהי התשובה המובחרת ביותר. אדם רואה שמים כחולים, שמש בהירה ומזג אויר נעים, הוא מרגיש טוב, והוא שב בתשובה דוקא בגלל זה, מתוך הודיה לה' - זוהי המדרגה המובחרת ביותר של תשובה.

תשובה בבית

נסה את זה! גם כשאתה יושב בבית - חשוב על כך שיש לך קורת גג; לא יורד עליך גשם, וגם אם כן, לא יורד הרבה - אם יורד עליך קצת גשם, זו עדיין ברכה גדולה. חם ונעים בבית; אין לך שלג על השטיחים.

אתה מביט בחלון ורואה כלב חסר בית רץ בתוך השלג ומרחרח בין פחי האשפה בתקוה למצוא משהו לאכול, ואתה - אתה יושב מצונף בביתך, עם בטן מלאה. ואתה הולך לישון עם גג מעל לראשך. אתה בברוקלין. אתה אזרח אמריקאי. זה הזמן לחזור בתשובה.

לאחר זמן אתה תתרגל לומר: "ריבוננו של עולם, אני כל כך שמח עם כל מה שנתת לי, אני שב בתשובה כאן ועכשיו", וזה הופך לדפוס קבוע, לדרך חיים, ואתה לומד לשוב בתשובה שוב ושוב.

התוכנית הטובה ביותר

כמובן שהדבר דורש רמה מסוימת של אמונה; מלבד פיתוח מידה מסוימת של הכרת הטוב, האדם צריך גם לדעת שכל מה שיש לו הוא מהשי"ת. כי מי שחושב שהאושר שלו מגיע כתוצאה מהיכולות שלו או מכל סיבה גשמית אחרת, הוא לא יתעורר לשוב בתשובה מתוך שמחה. רק כאשר מבינים שהקב"ה הוא גומל חסדים

התשובה המובחרת ביותר היא תשובה מתוך פרוסת אבטיח. אתה יושב ואוכל אבטיח - נכון שזה טעים? זה נפלא ממש! זה אדום ומתוק וקר ומרענן. אתה נהנה מזה, נכון? כעת צריך לומר: "ריבוננו של עולם, נתת לי את האבטיח הטעים הזה, ולכן אני חוזר בתשובה".

אני מדבר כעת במלוא הרצינות. נסו את זה היום בערב, כשאתם חוזרים הביתה. גשו למקרר, ותתאמנו לשוב בתשובה באמצעות פרוסת אבטיח. "ריבוננו של עולם, אתה כל כך טוב אלי! איך אני יכול לחטוא נגדך ולדבר לשון הרע, או לברך בלי כוונה, או מה שזה לא יהיה?!"

קריאת הגבר

יהודי מתיישב לסעוד את ליבו במיני-מאכל שרעייתו הכינה עבורו; יש פה לחם טרי עם מלח. יש חתיכת עוף ועוד כל מיני דברים שמקשטים את צלחתו, והוא מוכן להסתער על האוכל - עליו לחשוב: "כעת הוא הזמן לשוב בתשובה".

זה הזמן הטוב ביותר לחזור בתשובה - באמצע סעודה דשנה! כמובן שמי ששב בתשובה בשוכבו על ערש דווי, כשהוא מוכה ביסורים ויודע שהוא נמצא במרחק יום אחד בלבד מהקבר, זו גם כן תשובה. אבל אין מה להשוות בין תשובה כזו לתשובה שאדם יכול להגיע אליה כשהוא יושב וסועד את ליבו!

נכון שזו דרך טובה לשוב בתשובה? הקב"ה שולח לנו מסר; אבל לא יסורים, וגם לא איזה אדם אחר שיוכיח אותנו; במקום זאת הוא שולח עוף. לפעמים הוא שולח גם גלידה ועוגת שוקולד. יהיה טעמם הערב של השליחים אשר יהיה - כולם דוחקים בנו להתעורר מתרדמתנו, לנער את עצמנו מהכבדות, ולהקדיש את חיינו למשימת החיים הגדולה: לתקן ולשפר את מעשינו.

תשובה בסניף הבנק

נכון שזה חידוש יפה? נכון שהיה שווה לבוא לכאן רק כדי לשמוע את זה? לשוב בתשובה כשאוכלים נתח בשר! זה טעים! הרוק שלך פועל את פעולתו, כל השיניים במקומם, לועסות את הבשר, והקיבה אף היא מתפקדת היטב. הכל עובד, הכל זורם חלק. ואז אתה חושב: "כעת זה הזמן".

זהו נוגע לא רק כשאוכלים. גם כשאתה עומד בתור לבנק כדי להפקיד ערמה גדולה של שטרות, זה הזמן לחשוב על תיקון המעשים.

כששמחים מכך שהכל הולך חלק; אין לך כאבי בטן, והעסק שלך מרוויח טוב ב"ה - אתה יכול לשלם שכירות

שאלה:

מאחר והקב"ה גוזר בראש השנה כמה פרנסה תהיה לי, מדוע עלי לעבוד קשה כדי להתפרנס?

תשובה:

אתה שואל למה צריך לעבוד, אם הכל כבר נגזר בראש השנה? למה לא להישאר במיטה כל היום?

זה עובד כך: בראש השנה נגזר עליך שאם תעשה כך וכך בשנה הקרובה, תקבל כך וכך. ואם תעשה אחרת, תקבל משהו אחר. ככה זה נגזר. ואם תעשה משהו אחר, תקבל משהו אחר.

אנחנו חושבים שהכל עובד בצורה מאוד פשוטה; כביכול נגזר עלינו סכום מסוים, וזהו. לא! הקב"ה פועל בצורה דקה ועדינה, בצורה שהיא הרבה מעבר ליכולת שלנו להבין.

בוודאי שהכל נגזר. בוודאי! אבל מה נגזר? אם נגזר שתהיה לאדם שנה שלמה של אושר ושמחה, ואז הוא מחליט ללכת ולדפוק את הראש בקיר - סתם כך, לשם ההנאה שבדבר - הוא רוצה לדפוק את הראש בקיר שלוש או ארבע פעמים ביום - אז מה נגיד? שמכיון שנגזר עליו שנה טובה, קיר הלבנים יהפוך לרך כמשי? לא, הוא יהיה קשה כמו קיר.

הגזרות נגזרות רק בהתאם לתנאים מסוימים. אם תפעל לפי התנאים הללו, זה מה שתקבל, בדיוק כפי שהקב"ה גזר. ואם תבחר בדרך אחרת, אז אתה תקבל בדיוק את מה שהקב"ה גזר עליך תחת אותם תנאים. הקב"ה מכין את כל הגזרות עבור כל דרך שבה אתה עלול לבחור.

עם זאת, עלינו לדעת, שאדם שמנסה להשיג יותר ממה שנגזר עליו, האיש הזה עתיד לנחול אכזבה מרה. וזאת משום שיש גם את המקסימום שנגזר עליו. לנו את הגיהנם. צריך לנצל את זה. מי שחי בצורה כזו קונה ידיעה חושית במציאות הגיהנם.

טובים, וכי כל טובה שמגיעה אלי היא רק יד ה', רק אז אפשר להבין את המסר. אלא שבמקום מסר של סבל ויסורים, במקום צרות ובעיות, גלות ועניות, מחלות ותוכחות, זהו מסר של אושר ושמחה.

כי כל שאר המסרים - תוכחות וסבל של אחרים, וח"ו סבל ויסורים של עצמו, כל אלו הם תחליפים; הם רק "תַּחֲתִּית", הם במקום. "תַּחֲתִּית אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מֵרֵב כָּל" - בגלל שלא עבדת אותי מתוך שמחה, עלי להביא את התחליף, את התוכחה. והתחליף אף פעם אינו טוב כמו המקורי. התשובה המקורית והמובחרת ביותר היא לשוב בתשובה מתוך בריאות ושמחה.

זוהי הדרך הטובה ביותר! זו התשובה האמיתית! מי שרוצה להיות בעל תשובה מהסוג המובחר ביותר, יעשה שימוש במסר השמחה שמעורר את מחשבתו, והוא נהיה טוב יותר. הוא מנצל את רגש ההודיה, וזה דוחף אותו לתקן את חטאי העבר ולעבוד את ה' בעתיד בהתלהבות רבה יותר ובטהרה גדולה יותר. זוהי תשובה שמגיעה עד כסא הכבוד. זו הנקראת תשובה מאהבה. תשובה מתוך אהבה, מתוך הודיה לקב"ה. וזוהי תוכנית התשובה הטובה ביותר עבור כולם.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

דקה אחת של שמחה

בימים אלו כולנו משתדלים לשוב בתשובה כפי יכולתנו, ולכן, בשבוע וחצי שנותרו עד לראש השנה, נעסוק בתשובה המובחרת ביותר: תשובה מתוך שמחה. בלי נדר, פעמיים ביום נעצור למשך שלושים שניות ונתמקד בכל מיני דברים משמחים שהקב"ה מעניק לנו, ומתוך רגש של הכרת הטוב, נתעורר לשוב אליו.

